

NUTID

SUFFRAGISTER OCH SUFFRAGETTER.

Situationen just nu.

De engelska rösträttskvinnorna ha återigen fått mot- taga ett högtidligt löfte av landets premiärminister om hans beredvillighet att iakttaga en neutral hållning, då mr Shackletons rösträttsbill *) förelägges underhuset till prövning. Om denna bill blir antagen skulle omkring 1 miljon kvinnor få rösträtt (av vilka cirka 80 % tillhöra arbetarklassen) mot i runt tal 7 miljoner manliga väljare. Billen har gått genom den första läsningens skärseld, men den andra för bil- lens öde avgörande läsningen återstår ännu, och ovisst är huruvida mr Asquiths löfte att „icke bereda några svårig- heter“ är allvarligt menat. Emedan regeringspropositionerna alltid äga företräde, och de enskilda medlemmarnas biller blott få inlämnas under en enda veckodag — onsdagen — samt dessutom inom ett bestämt klockslag, blir det en lätt

*) Billen lyder:

1) Varje kvinna som innehar egen bostad, eller vars inkomst från egendom uppgår till 10 P. St. (250 fmk) i enlighet med Folkets akt (1884) äger rätt att anmäla sig till upptagning i vallängderna och sedan detta skett, utöva rösträtt inom det valdistrikt i vilket hon är bosatt eller i vilket hennes egendom är belägen.

2) På grund av denna akt skall en kvinna icke genom giftermål förlora sin rösträtt för såvitt hon och hennes man icke skatta för samma egendom.

3) Denna lag kallas „The representation of the People Act. 1910“.

sak för regeringen att stäcka vingarna på för partiet eller regeringschefen misshagliga lagförslag. Då ju kvinnornas rösträtt icke är någon partipolitisk fråga, den har såväl anhängare som motståndare inom alla partier, till de senare hör den mäktige premiärministern, blir det icke så lätt att ställa framtidens horoskop. Situationen är onekligen spännande. På löften från politikernas sida har det aldrig sparats, och det är därför ej underligt om kvinnorna förhålla sig en smula skeptiska också nu.

Då det emellertid blev bekant att en rösträttsbill i denna begränsade form syntes äga utsikt att vinna majoritet i underhuset, höllo suffragister och suffragetter på var sitt håll överläggningar, med resultat att de accepterade kompromissen. De ha sålunda frångått en vid otaliga möten godkänd kläm om att rösträtt bör beviljas kvinnorna „på samma grunder som män nu besitta den eller komma att få den“. De ha gjort det emedan de förstå vikten av att kvinnornas rätt till politisk rösträtt blir erkänd, och lämna fullföljandet af programmets senare del åt framtiden. Mer än någonsin har sålunda rösträttsfrågan blivit aktuell och brännande. Enligt notiser synliga i dagspressen ha också konservativa damer tillhörande högadeln börjat visa intresse för saken. Jordmånen är beredd och allt lovar det bästa.

De olika rösträttsföreningarna, suffragisternas såväl som suffragetternas, fortsätta med en intensiv agitation. Då suffragetterna nu senast tillkännagåvo att de för en tid ämnade avstå från våldsamheter för att se om regeringen menade allvar med sin förklaring, att dessa samma våldsamheter hindrade den från att skänka rösträttsfrågan sitt understöd, finnes det icke någon nämnvärd skillnad i de olika föreningarnas sätt att driva propaganda. Huruvida dock den schism, som så tydligt framträdde vid internationella rösträttskongressen i London förliden vår, förlorat sin hätska karaktär är svårt att bedöma så här på avstånd. Någon verklig enighet torde man ej kunna påräkna, därtill är klyftan för stor.

Suffragisterna, medlemmarna av National Union for Womans Suffrage, arbeta stadigt och ihärdigt, men utan buller, de äga sedan länge allas aktning. Men icke så suffragetterna. De hatas, föraktas, beundras och dyrkas. De utmålas som hjältinnor av några, som hysteriker av andra, allt beroende på ståndpunkt och temperament, kanske mest på temperament. Utlandets sympatier ha de icke lyckats erövrå. Omtalas deras bragder så är det icke så sällan med förklenande åtbörder; man ser i deras åtgöranden en form av den kända engelska excentriciteten.

Är denna ringaktning rättvis? Knappast nog. Om suffragetterrörelsen framträtt spontant, utan de föregående 40 årens „konstitutionella“ agitation, hade man haft skäl att finna utbrottet minst sagt omotiverat; icke så nu, om man ger sig mödan att närmare tränga in i denna märkliga rörelse.

Suffragetterna ansättas från många håll, de äro vana att försvara sig, och de göra det väl. Mest opartiskt synes det därför vara att låta dem tala själva. Se här en liten axplockning ur Votes for Women, organ för Women's Social and Political Union.

Rösträttsrörelsen i fågelperspektiv.

„Suffragetterna ha av många blivit beskyllda för otålighet. Dessa kritiker glömma att tålmodets dygd blott är en relativ dygd. Då det gäller stora mål kan ett alltför stort tålmod, isynnerhet då det visat sig att man därmed ingenting vunnit, sluta att vara en dygd för att i stället bliva en last. Det kan ej vara annat än ett brott att förhålla sig likgiltig och passiv då det i det mänskliga framåtskridandets namn fordras handling. Likgiltigheten och laissez aller principer kunna vara lika förkastliga och ödesdigra till sina följdor som någonsin de brottsliga handlingar man i religionens namn förbjuder.

Då suffragetterna vidtogo med sin aktiva taktik, var tålmodets och bidandets tid länge redan förbi. Om någon ännu betvivlar detta, så är det skäl att draga sig till minnes följande historiska fakta.

Agitationen för rösträtten började 1866, då kvinnorna funno en förkämpe i John Stuart Mill. En bill om en utvidgning av rösträtten hade förelagts parlamentet och John Stuart Mill försökte få in ett amendement till förmån för kvinnorna. En adress ficks till stånd på en mycket kort tid med 1,500 namnunderskrifter.

John Stuart Mills amendement blev ikullröstat, men i billen antogs ordet *man* i stället för „*mansperson*“, såsom det tidigare hade hetat. Och då det uttryckligen sades i denna lag att ordet *man* också betyder *kvinn*a, utom i de fall då det uttryckligen uttalades att så ej skulle vara, trodde många kvinnor sig ha genom den nya billen fått rösträtt. På flere orter försökte kvinnorna få sina namn upptagna i vallängderna, men då detta blev dem vägrat, drogo de saken inför rätta, men rätten förkastade kvinnornas klagan.

Man beslöt nu att börja med en kraftig konstitutionell agitation. Miss Lydia Becker var rörelsens ledare, och hon jämte en hel del andra arbetade mycket ivrigt för saken. Stora offentliga möten avhöllos och jättepeticioner inlämnades till parlamentet. Sålunda inlämnades under ett år 919 petitioner med sammanlagt 329,206 namnunderskrifter. År 1874 hade man kommit upp till 1,404 petitioner med 415,622 namn. Allt som allt torde mellan åren 1866—1879 omkring 9,563 petitioner blivit inlämnade med över 3 miljoner namnunderskrifter!

Agitationen utåt var lika kraftig och omkring 1,300 à 1,400 offentliga möten höllos i olika delar av landet, bland dem massmöten i de förnämsta städerna.

Vanligen utgjordes publiken vid dessa möten av kvinnor. En stor hänförelse gjorde sig gällande och rösträtts-resolutionerna blevo på få undantag när enhälligt antagna. Denna kampanj fortgick till 1884, då en ny rösträttsbill

förelåg till avgörande. Man trodde att det inom parlamentet fanns en majoritet för kvinnornas rösträtt, och emedan det liberala partiet satt vid styret, vände man sig med en adress till premiärministern, med en anhållan att han ville göra sitt inflytande gällande för att ett amendement till billen, innefattande rösträtt åt kvinnor, finge upptagas till opartisk prövning av underhuset. Denna anhållan förkastades utan vidare av dåvarande premiärministern Gladstone, som meddelade att regeringen skulle avsäga sig allt ansvar för denna bill, om den avsåge att förläna rösträtt jämväl åt kvinnor. Detta hade till följd att ett stort antal liberala medlemmar, som tidigare förbundit sig att rösta för förslaget, vid omröstningen voterade emot amendementet, under förevändning att de vore beredda att rösta för en särskild rösträttsbill för kvinnor, men att de icke önskade innesluta kvinnorna i regeringens nu framlagda reformbill.

Nu koncentrerades förhoppningarna på en särskild kvinnorrösträttsbill. Men den sluge Gladstone lyckades ännu en gång hindra saken. Han lovade visserligen tillåta framläggandet av en enskild bill, men han ställde så att billen aldrig kom under debatt.

Det är vid denna punkt rösträttsledarna hade bort inse att de nått gränserna för det mänskliga tålamodet, och att tiden nu var inne för handling. En rent konstitutionell agitation hade fortgått i stor skala under en följd av år, från alla delar av landet hade kvinnor yrkat på rösträtt, betydande män, ja hela korporationer hade uttalat sin anslutning till rörelsen, men det oaktat hade alltsammans strandat på den liberala regeringschefens omedelbara intervention. Kvinnor med självaktning hade bort igångsätta en energisk agitation mot den liberala regeringen. Om de gjort det, hade antagligen det ena eller det andra av de politiska partierna tagit deras sak om hand. I stället nöjde de sig med att uttala en mild protest, och sörjde öfver trolsheten av sina s. k. vänner.

Effekten härav gav sig omedelbart tillkänna. Kvinnor,

som med liv och lust deltagit i rörelsen, lämnade den av ren förtvivlan. Det liberala partiets ledare var framsynt nog att inse att de kvinnliga politikerna borde mutas med att få en smula politiskt inflytande inom sitt parti. Women's Liberal Association grundades med mrs Gladstone som dess första ordförande. En mängd rösträttskvinor inskrev sig som medlemmar i den nya föreningen. Andra övergävo helt och hållet rösträttsarmén och övergingo till privatlivet. De få som funnos kvar, voro nedstämda av sin ledarinnas död, och gjorde mycket litet väsen av sig. Under tiden slocknade så småningom allt intresse för kvinnornas rösträttsfråga i underhuset, och under många år kom ingen bill mera så långt som till en andra läsning. Det blev ett erkänt faktum att rösträttsfrågan med ledarens för båda de politiska partiernas goda minne hade lagts på hyllan. Parlements-kandidater avgävo vid valen löftet att understöda kvinnornas sak, medvetna om att det fanns många sätt att komma från löftet, då de en gång voro invalda. År 1897 gjordes ännu en jätteanstängning att få frågan löst genom en strängt konstitutionell agitation. En petition, undertecknad av 257,000 kvinnor, inlämnades till underhuset. Men den väckte blott ringa uppmärksamhet, varken parlamentet eller pressen befattade sig med saken.

Från denna tid till 1905 gick rörelsen märkbart tillbaka såväl i intensitet som i anseende. Politikerna gjorde narr av den, mannen från gatan glömde den, kvinnorna skändes att vidkännas den. Rösträttsmötena voro fåtaligt besökta; de väckte varken entusiasm eller förhoppningar.

Faktum är att tiden för den fredliga agitationen var förbi, politikerna hade lagt dövörat till för ropet på rättvisa. Nu fordrade situationen helt andra medel."

Vid denna tidpunkt (1905) uppträdde mrs Pankhurst med den av henne grundade föreningen Women's Social and Political Union på skådebanan. Det blev liv. Man häpnade, lyssnade, ogillade, skrattade, applåderade och skrä-

nade, och de militanta rösträttskvinnorna fingo till åtskillnad från suffragisterna ett namn, halvt på skämt kallades de suffragetter. Detta namn ha de behållit.

Den aktiva taktikens etik enl. lady Sibyl Smith.

„Människor, som ogilla de militanta metoderna, den aktiva taktiken, medge att suffragetterna möjligen befordrat rösträttsrörelsen, men att de gjort det på bekostnad av rättsbegreppen.

Om detta vore sant så måste alla våldsamma medel för nåendet av rättvisa fördömas. Men om man en gång icke helt och hållet fördömer våld, vare sig det gäller som medel till självförsvär eller angrepp, finnes det icke någon logisk grund för fördömandet av suffragetternas taktik. Om man medger att det finnes förhållanden, då det blir nödvändigt att sätta våld mot våld, är det omöjligt att vidhålla satsen att allt aktivt motstånd vore rättsvidrigt. Det existerar ingen skillnad mellan lagligt och olagligt våld. Vardera kan brukas lika mycket för goda som dåliga ändamål. Många krig, sådana som Napoleons, ha haft sin upprinnelse i personlig ärelystnad och erövringslusta, många revolutioner, sådana som den turkiska, i fosterlandskärlek och törst efter rättvisa.

Hären, flottan, polisen äro institutioner som stöda sig på, våldet, och nödvändiga på grund av den mänskliga naturens ofullkomlighet. Borde vi inte avskudda oss allt detta s. k. oundvikliga onda och överlämna oss i händerna på våra fiender? Det högsta idealet ur etisk synpunkt vore att sträcka ut den andra kinden åt den, som slagit den ena, men huru skola vi förhålla oss då vår lille bror blivit slagen? Skola vi välkomna fienden och låta honom oförhindrad äta landets bröd? Detta är den logiska konsekvensen av axiomet att det alltid är orätt att med våldsgärningar tilltvinga sig rättvisa — — —. Om med rätt eller orätt så anses den fysiska styrkan i och för sig varken ond eller god, det

beror i vems tjänst den ställes. Ur rösträttskvinnans synpunkt lida kvinnorna under en stor orättvisa, som särskilt svårt drabbar miljoner arbetarkvinnor — —. Det är naturligt att om man ock medger det berättigade i uppror, så måste man alltid komma till en kompromiss med hänsyn till graden av det våld som får utövas. Allt är icke tillåtet i krig eller kärlek. Modärn krigföring är en komplicerad uppgift, i vilken så vitt möjligt hänsyn måste tagas till humanitet och heder. Hava de militanta suffragetterna brutit mot dessa regler? Deras taktik kan summeras i det följande:

1) Konsekvent störande av offentliga möten genom interpellationer.

2) Uppträden utanför möteslokaler, då inträde blivit dem förvägrat.

3) Några stenkastningar, mest som ett hot, utan önskan att skada och utan några som hälst skadliga följder.

4) Några sönderslagna rutor i offentliga byggnader.

5) Demonstrationer på gator och olydnad mot polis då den befallt demonstranterna att skingras.

6) Motstånd mot fängelsemyndigheter som en protest mot orättvis behandling.

På detta har samhället svarat med förakt, åtlöje och otidigheter, grov behandling samt obehag av mångahanda slag, fängelsestraff och slutligen kroppslig smärta och fara för livet genom hungerstrejken.

Jämför blott graden av det våld suffragetterna utövat med de konsekvenser det ådragit dem själva! I det de under exceptionella förhållanden tillämpat principen om aktivt motstånd mot myndigheterna, ha de förvisso funnit den rätta kompromissen, i det de åsamkat sina motståndare ett minimum av lidande i jämförelse med vad de själva fått utstå.

Det är ett slående sakförhållande, att sedan suffragetterna genom handling visat huru långt de äro färdiga att gå för att ge tillbörligt eftertryck åt sina fordringar, ha män

i allt större antal erbjudit sitt bistånd. — Ett annat argument, som man ofta får höra, är att en verkligt nödvändig och önskvärd reform kommer av sig själv, och att suffragetterna försöka framkalla något för vilket tiden ännu icke är mogen. Historien bekräftar icke detta påstående. Varje reform som innebär tillerkännandet av några särskilda privilegier åt en större grupp människor eller en utvidgning av den politiska friheten, har icke vunnits utan mycken kamp.

Endast de, som i allt följa Tolstojs läror, äga rätt att fördöma det aktiva motståndet, de måste då fördöma militarismen, revolutionerna och fängelsestraffet. För dessa äro vilka orättvisor som hälst bättre än uppror, tålmod och fördragsamhet de enda tillåtna vapnen. Men den stora mängden av män och kvinnor dela icke dessa åsikter. Då de se en orättvisa arbeta de för att få den upphävd. Det är till dessas domslut vi nu vädja.“

— — —

Också flera av kyrkans män ha tagit en livlig del i rösträttsrörelsen. Under rösträttskongressen blev man i tillfälle att i Sankt Pauls katedral åhöra en värtalig rösträttspredikan, ty den engelske predikanten skyr icke att upptaga aktuella frågor; likaså ha suffragetterna försvarare bland kyrkans tjänare.

En engelsk präst uttalar sig för suffragetternas taktik.

„Jag är här emedan jag tror på nödvändigheten av kvinnornas medborgerliga och politiska frigörelse. Jag tror likaså att Womens Social and Political Union har inlagt en större förtjänst i att vinna anhängare för denna sak, än någon annan, och har denna förening jämväl hunnit utveckla sig till en betydande faktor i vårt nationella liv. Alltsedan jag börjat närmare följa med rörelsen, har jag slagits av den goda kamratanda som råder mellan er, och som helt visst mäktigt kommer att bidra till upphävandet av den klass-

skillnad som finnes i samhället, och för vilken jag vågar göra kvinnorna i främsta rummet ansvariga, men som, det hoppas jag ock, en dag kommer att falla med kvinnornas bistånd. En annan och lika viktig orsak varför jag befinner mig här, är min önskan att skingra de fördomar, som folk hyser mot er, och som till en stor del beror på okunnighet om den sak det här gäller. Jag anser därtill att medlemmarna av W. S. P. Union vederfarits mycken orättvisa och att mången av er rönt en rent av grym behandling.

Målet för eder sammanslutning är att vinna rösträtt åt kvinnan på samma grunder som män nu inneha eller komma att få den. Så vitt jag förstått saken har ni icke omfattat någon politisk ställning i denna fråga, varken uttalat er för allmän eller någon annan form av rösträtt, utan helt enkelt ställt er på basen av full likställighet mellan man och kvinna sägande: „vilken väg ni än må välja för lösandet av rösträttsproblemet för männen, så fordra vi som kvinnor att få gå hand i hand med er och göra samma anspråk gällande“. Av denna orsak anser jag det vara på sin plats att närmare gå in på frågan på vilka grunder männen för sig fordra rösträtt. Jag har icke hört att män fordra rösträtt av orsak att de deltaga i sitt lands försvar, eller emedan de tro sig vara immuna för politisk hysteri. Jag tror att man skulle finna de mest slående exempel på politisk hysteri i det sätt varpå Mafekings undsättning hos oss firades, ävenså i de mäns uppförande som törstade efter Lloyd George's blod i Birmingham, eller för att taga ett ännu aktuellare exempel så kunde ni kanske finna prov på just denna omtalade hysteri vid några av dessa möten, där män fullkomligt kallblodigt talade om budgeten eller överhuset, men där deras närver, så snart orden „rösträtt åt kvinnor“ uttalades, råkade i ett sådant uppror att de blevo rasande och snart sagt oigenkännliga. — — — I våra dagar uppstålla ett stort antal män den fordran att beskattning och rösträtt skola följas åt. Om ock ett visst mått av berättigande ej kan fränkännas en sådan tankegång, måste man medgiva att den gör besitt-

ningen av egendom till ett villkor för utövandet av rösträtt. Men folket vaknar allt mer och mer till insikt om att det finns något som är ännu värdefullare, och det är mänskligt liv. De grunda därför sin fordran på rösträtt icke på erläggandet av skatter, utan anse rösträtten utgöra en rättighet, som tillkommer varje medborgare i en konstitutionell stat. De fordra den som en fri medborgares födslorätt. Sida vid sida med dessa stå kvinnorna, som säga: nå väl, om ni äger rösträtt på ovannämnda grunder, så måste vi ock få den av samma skäl.

Men förutom de teoretiska förutsättningarna för rösträtten, såsom en var medborgare tillkommande naturlig rättighet, betrakta männen den som ett bålverk mot förtryck. Vågar någon påstå att kvinnorna i egenskap av industriarbeterskor icke äro lika mycket i behov av skydd mot orättvisa och förtryck, som någonsin männen? Redan av denna anledning borde kvinnorna få rösträtt.

Det finnes ännu en punkt jag önskar uttala mig om. Vi känna rösträtten som ett ansvar, som ett heligt förtroende.

Om ni ser er omkring i samhället, ser allt elände, all sorg, allt slöseri med barnaliv, den stora hopen av hopplost sjunkna män, ibland såsom en följd av egna felsteg, men ej så sällan på grund av de ekonomiska villkoren i samhället, tycker ni då icke att tiden kommit för oss att säga till kvinnorna: „Kom, hjälp oss med ert mod, er sympati och er tro, bistå oss att utrota detta onda!“

Den medborgerliga plikten att avgiva sin röstsedel är icke synnerligen betungande. Den är ej tyngre än att kvinnorna kunna åtaga sig den. Åtminstone efter den erfarenhet vi haft av W. S. P. U., tror jag ingen vore djärv nog att påstå att kvinnorna sakna förmåga att sköta sina närmaste intressen, och ingen vill väl håller påstå att de sakna uppfattning av sina medmänniskors behov.

Det motstånd ni nu röner är det vanliga, som alltid förekommer, då en klass eller grupp kämpar för en utvidgning av rösträtten.

Det är de politiskt myndiges vanliga obenägenhet att medgiva samma privilegier åt andra, som ännu icke kommit i besittning av dem. Antirösträttskvinnorna säga: „Våra intressen äro säkerställda genom underhusmedlemmar, som stå oss så nära, att de anse våra intressen som sina egna“, men härtill svarar rösträttskvinnan: „Vi tacka er för edra goda avsikter, men den mänskliga naturen är icke osjälvisk och fullt opartisk. Vi förstå våra behov bättre, än ni kan göra det. Vi sträva efter medborgerliga rättigheter, vi önska utveckla vår personlighet, vi vilja bestämma över oss själva och vi vilja tillsammans med er taga del i lagstiftningen till nytta för hela folket.

Det finns människor som säga: „Huru kan ni, en präst, sympatisera med en sammanslutning, som ej skyr våldsamma medel för vinnandet av sitt mål?“ Jag är icke beredd att godkänna varje enskild individs handlingssätt, och jag har aldrig påstått något slikt, *men jag känner mig icke kallad att fördöma någon enda av dem.* Om ni säger mig att denna metod är stötande, så svarar jag att just detta varit meningen, metoden har lyckats, den har ryckt upp regeringen ur dess likgiltighet gentemot kvinnornas fordringar. Det är just det som utgör denna rörelses stora ära, som är dess mest framträdande förtjänst, att den sist och slutligen tillvunnit sig landets uppmärksamhet. Människor lyssna idag som aldrig förut ägnat rösträtten ens så mycket som en flyktig tanke. — — Då jag får höra namnet på kvinnor, som kastats i fängelse för att där behandlas som vanliga förbrytare, frågar jag mig: vilken utmaning måste de ej ha blivit utsatta för innan de gripit till våld? Jag är fullkomligt övertygad om, att då hela denna rörelse en dag fått sin fulla belysning, få dessa kvinnor, som nu kommit ut ur fängelset utan en fläck på sitt rykte, all den aktning och beundran de så väl förtjäna.

Den våldsamma taktiken har framkallats av de styrande liberala politikernas egen taktik. Vad skall man väl säga om en statsman, som äggar kvinnorna till vissa handlingar och

sedan dessa begått tekniska olagligheter helt lugnt ser på huru de skickas till fängelse? En stor kamp pågår som bäst, och den kommer att ha till följd att man bättre lär sig uppskatta rösträttens värde ävensom de rättigheter, vilkas vinnande denna förening satt som sitt mål. Denna rörelse kan endast få sitt rätta bedömande i historiens nyktra belysning, men ett vågar jag förespå och det är, att man kommer att finna att kvinnorna inom W. S. P. U. besitta några av kvinnlighetens ädlaste attribut, till vilka jag ville räkna mod och rättvisa, allt egenskaper, som deras politiska motståndare borde ha bemödat sig att själva vinnlägga sig om.“

Så uttalar sig en engelsk präst om suffragetterna, och hans ord tala för sig själva. De andas en djup förståelse av det som ligger bakom denna bullrande, ej alltid sympatiska, propaganda, en propaganda avpassad efter det engelska folklynnnet, som är mycket litet känsligt för „akademisk“ bevisföring.

Ingen som ser saken opartiskt kan häller förneka att icke suffragetternas taktik ryckt upp rösträttskravet till en aktuell politisk fråga. Det är häri deras förtjänst ligger. De ha tvungit massorna att intaga position. De ha frammanat en antirösträttsliga och mobiliserat alla krafter för och emot.

Men så ha de också en ypperlig ledare i mrs Pankhurst. *) Vilken ställning man än må intaga till själva principfrågan, om det etiskt rätta i suffragetternas taktik, så kan man ej undgå att skänka sin beundran åt den kraft och målmedvetenhet, som kännetecknar hennes ledning. Hon har hos sina skaror lyckats väcka en nästan religiös offervillighet och en hänförelse, som man måste ha bevittnat för att förstå. Och bakom det hela ligger en oerhörd

*) Det finnes ännu en annan yngre suffragettförening, *Women's Freedom League*, vars ordförande är den åldriga mrs Despard, likaså militant som den andra, men mindre autokratisk till sin organisation.

idealism, ett hopp om samhällets förnyelse genom kvinnorna.

De sista underrättelserna.

Då början av denna artikel skrevs hade den andra läsningen av mr Shackletons bill ännu icke ägt rum. Nu har dagspressen bragt budskap om att den försiggått i laga ordning och att det, som alla rösträttsvänner i gemen mest fruktat inträffat. Genom en manöver av oppositionen har billens avgörande ånyo uppskjutits till nästa parlaments-session, eller också ännu längre — till nästa nyval. Och man frågar sig ovillkorligt, fanns det icke förrädare också bland de s. k. vännerna, vilka i sista ögonblicket voterade för billens hänskjutande till en kommitté „of The whole House“, som anses för en slags anständig grav, i stället för „Grand Committé“, i vilket fall billen antagligen blivit antagen. Alltså ånyo en besvikelse, och därtill en bitter! Vid voteringen om den andra läsningen avgåvos 299 röster för och 190 emot, och vid omröstningen om lagförslagets hänskjutande till en kommitté av „The whole House“ röstade 320 för och 175 emot, alltså en manspillan på 124 röster! Detta bekräftar förmodan att det fanns flera s. k. principiella anhängare av kvinnorösträtten av det slag som äro stora i ord men små i handling, och vilkas röster nu fälde utslag.

Under de veckor, som föregingo den andra läsningen, hade en jätteagitation bedrivits.

National Union hade sökt och vunnit företräde hos premiärministern, som med gentlemanlik värdighet åhörde deputationens andragande. Han lovade hålla sig neutral, och mottog genast efteråt en antirösträttsdeputation. Vid debatten talade Asquith emot billen, vars anda enligt hans tanke gick emot en högre världsordning.

Vidare anordnade såväl suffragetter som suffragister massmöten.

Den 18 juni hade suffragetterna samlat flera tusen män och kvinnor i Albert Hall, vid vilket möte mrs Pankhurst frenetiskt hyllades. Vid samma tillfälle inflöto 5,000 P. (125,000 fmk) i frivilliga gåvor!

Den 9 juli avhöll National Union ett stort friluftsmöte på Trafalgar Square, vid vilket föreningens förnämsta talarinnor uppträdde, ävensom den världsberömda rösträtts-talarinnan Anna Shaw från Amerika, som enkom infunnit sig för att med sin vältalighet elda massorna. Till alla de parlamentsledamöter, som ansågos vara anhängare av rösträttsbillen, hade en särskild skriftlig uppmaning riktats med anhållan om deras närvaro vid omröstningen. Rösträtts-tidskrifterna utkolporterades i tiotusental. Allt gjordes — men icke förty har förslaget fallit, att det fallit framåt är en ringa tröst efter en sådan kraftutveckling, som den de engelska kvinnorna givit prov på.

Situationen tillspetsar sig ånyo — blir spännande. Vilken taktik skola suffragetterna nu inslå? Mr Asquith har nu betygat dem sin tacksamhet för att de förhållit sig lugna — och sedan gjort sitt inflytande gällande för att grusa deras förhoppningar. Skola nya våldsamheter nu följa? Och vilka? Det frågar man sig.

National Union kommer helt visst att fortgå med sin taktik att arbeta för sådana kandidaters inval, som bekänna sig till rösträtten. Men också denna väg är icke utan törnen, det bevisas av de senaste voteringarna; det finns nog ulvar i fårakläder, som behöva kvinnans hjälp vid valkampanjen och sedan låta moren gå, när han gjort sin tjänst.

Huru som hälst, ett är visst, denna rörelse, som snart fortgått i ett halvt sekel, avstannar ej innan den nått målet. Den har redan uppnått massproportioner. Ingenstädes i världen kunna kvinnorna uppvisa en sådan väd-disciplinerad armé som den engelska, ingenstädes finnes det en större offervillighet, eller större målmedvetenhet för uppnåendet av den politiska likställigheten. I sanning, Albions döttrar ha visat sig värdiga sitt lands ärorika traditioner i sin upp-

skattning av självbestämmningsrätten som det högsta av allt. De ha förstått att man måste kämpa för att nå den, och därför har man rätt att vänta mycket av Englands kvinnor, då de en gång vunnit rösträtten, icke som en gåva från ovan, utan som frukten av egna ansträngningar, vilket gör att de redan äro i besittning av politisk uppfostran, varför utan man intet uträttar.

Annie Furuhjelm.